

KARADENİZ 3. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

KONGRE TAKVİMİ

Özetlerin gönderileceği son tarih: 15 Nisan 2020
Tam metinlerin gönderileceği son tarih: 25 Nisan 2020
Kongre kitabı yayın tarihi: 15 Mayıs 2020

Ayrıntılı Bilgi İçin: www.karadenizkongresi.org

SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ TAM METİN KİTABI

EDİTÖR:

DR. GÜLTEKİN GÜRÇAY

SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ TAM METİN KİTABI

KARADENİZ ZİRVEİ
3. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ
25-26 NİSAN 2020
ORDU

EDİTÖR:

DR. GÜLTEKİN GÜRÇAY

UBAK YAYINEVİ ®

(TC. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINEVİ RUHSAT NUMARASI : 2018/42945)
TÜRKİYE

ordukongresi@gmail.com

www.ubak.org.tr

[https:// www.karadenizkongresi.org](https://www.karadenizkongresi.org)

Bu kitabın tüm hakları UBAK Yayınevi'ne aittir.
Yazarlar etik ve hukuki olarak eserlerinden sorumludurlar.
UBAK Publications – 2020 ©

Yayın Tarihi : 15 .05.2020

ISBN: 978-605-06766-0-0

KONGRE KÜNYESİ

KONGRE ADI

KARADENİZ ZİRVESİ
3. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

TARİHİ VE YERİ

25-26 NİSAN 2020
ORDU

DÜZENLEYEN KURUMLAR

UBAK Uluslararası Bilimler Akademisi
Derneği

KONGRE DÜZENLEME KURULU

Kongre Başkanı: Prof. Dr. İskender Askeroğlu
Düzenleme Kurulu Başkanı: Dr. Gültekin Gürçay
Düzenleme Kurulu Üyesi: Use Dergisi Editörlüğü
Düzenleme Kurulu Üyesi: Euroasia Dergisi Editörlüğü
Düzenleme Kurulu Üyesi: Use Dergisi Editörlüğü
Düzenleme Kurulu Üyesi: Ubak Uluslararası Bilimler Akademisi Yayınevi Editörlüğü
Genel Koordinatör: Amaneh Manafidizaji

YABANCI KONUŞMACILAR

Galymzhan Tazhibayev Kuanishbekuly- Kazakistan
Dosent İsmayilov Yusif Bayram Oğlu -Azerbaycan
Cəfərova Qumru Kamil Qizi– Azerbaycan
Mehdi Meskini Heydarlou - İran
Asst. Prof. Karol Bieniek - Poland
Amaneh Manafidizaji - İran
Nomindari Mungunbayar – Moğolistan
Tamar Beridze - Gürcistan

KONGRE DİLLERİ

TÜRKÇE (Tüm Lehçeleri) - İNGİLİZCE - RUSÇA - FARŞÇA - ÇİNCE - ARAPÇA

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Dr. Gulmira ABDİRASULOVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Ahmad Sharif FAKHEER

Ürdün Devlet Üniversitesi

Prof. Dr. Yunir ABDRAHIMOV

Ufa State Petroleum Technological
University

Doç. Dr. Abbas GHAFARI

Tebriz Üniversitesi

Dr. Lale Sariye AKAN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Ariz Avaz GOZALOV

Moskova Devlet Üniversitesi

Prof. Dr. Burcu Semin AKEL

Kültür Üniversitesi

Dr. Ahmet GÜMÜŞ

İstanbul Aydın Üniversitesi

Dr. Maha Hamdan ALANAZI

Riyad Kral Abdülaziz Teknoloji Enstitüsü

Prof. Dr. Gulzar İBRAGİMOVA

Bakü Avrasya Üniversitesi

Dr. Dzhakipbek Altaevich ALTAYEV

Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Doç. Dr. Dilorom HAMROEVA

Özbekistan Bilimler Akademisi

Doç. Dr. Nurhan AYDIN

Kafkas Üniversitesi

Dr. Cihandar HASANHANOĞLU

Başkent Üniversitesi

Dr. Mehmet Fırat BARAN

Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Bazarhan İMANGALİYEVA

K.Zhubanov Aktobe Devlet Bölge
Üniversitesi

Dr. Amina Salihi BAYERO

Yusuf Maitama Sule Üniversitesi

Dr. Keles Nurmaşılı JAYLIBAY

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Karligash BAYTANASOVA

Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Dr. Mamatkuli Jurayev

Özbekistan Bilim Akademisi

Dr. Baurcan BOTAKARAEV

Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi

Dr. Kalemkas KALIBAEVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Bouaraour Kamel

Ghardaia Üniversitesi

Doç. Dr. Tüba KARAHİSAR

Doç Dr. Mehmet KAYA

Dicle Üniversitesi

Prof Dr. Bülent KURTİŞOĞLU

Ardahan Üniversitesi

Doç Dr. Elif AKPINAR KÜLEKÇİ

Atatürk Üniversitesi

Sonali MALHOTRA

Delhi Balbahtri Academy

Dr. Alia R. MASALİMOVA

Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Prof. Muntazir MEHDI

Pakistan Language Academy

Dr. Amanbay MOLDİBAEV

Taraz Devlet Pedagoji Üniversitesi

Doç. Dr. Yaprak I. OZDEMİR

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Dr. Yeliz ÇAKIR SAHİLLİ

Munzur Üniversitesi

Dr. Ayslu B. SARSEKENOVA

Orleu Milli Kalkınma Enstitüsü

Doç. Dr. Işık SEZEN

Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Sibel SİLİCİ

Erciyes Üniversitesi

Dr. Gulşat ŞUGAYEVA

Dosmukhamedov Atyrau Devlet

Üniversitesi

Doç. Dr. Yeliz KINDAP TEPE

Cumhuriyet Üniversitesi

Dr. K.A. TLEUBERGENOVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Cholpon TOKTOSUNOVA

Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi

Doç. Dr. Yıldırım İsmail TOSUN

Şırnak Üniversitesi

Dr. Botagul TURGUNBAEVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Dinarakhan TURSUNALİEVA

Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi

Prof. Dr. Akbar VALADBİGİ

Urumiye Üniversitesi

Dr. Yang ZİTONG

Wuhan Üniversitesi

Doç. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER

Karadeniz Teknik Üniversitesi

İRANLI GRUPLARIN ETNİK VE DİNİ FARKLILIKLARININ TÜRKİYE'YE YÖNELİK GÖÇ ETKİSİ

Arş. Gör. Semih Nargül

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Özet

Göçmenlerin hareketliliğini etkileyen temel faktörler bireyin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve siyasal statüdür. Eğer ki bulunduğu ülkeden ayrılmaya planlayan kişi kendisini özgür hissetmiyorsa, ekonomik anlamda kazancının tatmin olmadığını düşünüyorsa, sosyal ve siyasi hayattan dışlanmış hissediyorsa kararını verirken avantajları ve dezavantajları tartarak gerçekleştirir. Bu noktada hareketliliğin getirisinin daha fazla olduğuna ikna olduğunda da göç etmektedir.

Ülkemizdeki en fazla göçmen topluluklarından birisini oluşturan İranlı grupların, Türkiye'ye yönelik göç eğilimleri etnik ve dini temelde irdelenmeyi gerektirmektedir. Hareketliliğe dâhil olan bireyler için göç etmeden evvel İran'daki statüleri, karşılaştıkları sorunlar, hükümetin etnik ve dini azınlıklara karşı yürüttüğü politikalar son derece önem arz etmektedir. Zira bu insanlar doğup büyüdüğü ülkede kendilerini yeteri kadar ifade etme hürriyetine sahip olmadıklarını, sosyal haklardan mahrum olduklarını ve kendi yeteneklerine göre gelişimlerini sağlayamadıklarını düşündüklerinde ülkeyi terk etme kararı vermektedir. Fakat bu kararı vermeden önce yaşananlar ve bu kararın verirken nasıl bir süreçten geçildiği dikkat edilmesi gereken hususlar arasında yer almaktadır. Göçmenler ülkelerini terk etmeden evvel kendilerinden önce bu tecrübeye sahip kişilerin bilgi birikiminden istifade etmekte ve göç hareketliliğini kolaylaştırmaya çalışmaktadır. Çalışmada ele alınacak üç ayrı grup olan Bahailerin, Farısların ve Kürtlerin hem göç etmeden önce içinde bulunduğu durum hem de göç etme sürecinde ve sonrasında belirlediği stratejiler tartışılacaktır. Aynı zamanda göçmenlerin Türkiye'ye özellikle de Van kentine yönelmelerinin sebepleri aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İran'daki Etnik Gruplar, Göç Güzergâhları, İltica, Türkiye, Van

Abstract

The main factors affecting the mobility of immigrants are the socio-economic and political status of the individual. If the person who plans to leave his country does not feel free, thinks that his earnings are not satisfied in economic terms, he feels excluded from social and political life, he realizes the advantages and disadvantages while making his decision. At this point, he migrates when he is convinced that the return of mobility is greater.

Iranian group, which is one of the most immigrant communities in our country, requires an immigration trends to Turkey to examine the ethnic and religious basis. For the individuals involved in the mobility, their status in Iran, the problems they face, and the policies of the government against ethnic and religious minorities are very important before immigration. Because these people decide to leave the country when they think that they do not have the freedom to express themselves sufficiently in the country where they were born and grew up, that they were deprived of social rights and that they could not develop according to their own abilities. However, what has happened before making this decision and what kind of a process it takes while making this decision are among the issues that should be considered. Before immigrants leave their country, they benefit from the knowledge of those who have this experience and try to facilitate immigration mobility. The situation of the Bahais, Persians and Kurds, which are the three different groups to be discussed in the study, both before and during the migration process, and the strategies determined during and after the migration will be discussed. At the same time, especially migrants in Turkey are directed to reason they will be transferred to the city of Van.

Keywords: *Ethnic Groups in Iran, Migration Routes, Asylum, Turkey, Van*

Giriş

Göç konusunda bireyin kendisini nasıl tanımladığı, yaşadığı ülkeden ayrılma kararını nasıl verdiği, siyasi mücadele açısından gerek devlete karşı gerekse de diğer sığınmacılara karşı kendisini nasıl açıkladığı gibi sorular hareketliliği biçimlendiren en temel etkenlerden birisidir. Bu noktada Türkiye’de en kalabalık göçmen gruplarından birisini oluşturan İranlıların Türkiye’ye yönelik göç hareketlerindeki dinamikleri analiz edilerek göç etme nedenleri açıklanmaya çalışılacaktır. Makale Türkiye üzerinden Van örneği dikkate alınarak bu şehre iltica eden göçmen grupları üzerinden şekillenecektir.

İlk başlık altında İran’da yaşayan dini ve etnik yapı hakkında genel bir çerçeve çizilecek ve İran’ın nasıl bir farklılığa sahip olduğu üzerinde durulacaktır. Farklı etnik ve dini yapıların, azınlıkların ülkedeki genel dağılıma oranı aktarılacak, aynı zamanda ülkede sosyo kültürel, ekonomik ve siyasi anlamda ne gibi durumlarla karşılaştıkları, toplumda ait oldukları yerlerin neler olduğu, nasıl sorunlarla yüzleştikleri, yaşam tarzlarının birbirleriyle ve İran devletiyle olan ilişkilerde nasıl bir etkiye sahip olduğu anlatılacaktır. Bir sonraki kısımda İran’da iltica talebinde bulunan kişilerin etnik ve dinsel farklılığına değinilecektir. İltica talebinde bulunanların Farslar, Kürtler ve Bahailerden oluşan gruplar şeklinde belirlendiği dikkate alındığında kendi aralarında nasıl bir farklılığa sahip olduğu ve bu farklılığın İran’daki yaşamlarını nasıl etkilediği anlatılmaya çalışılacaktır. İran’dan ayrılmak isteyen gruplar arasında homojen bir yapının bulunduğu konusundaki yanlış izlenimlerin, heterojen yapıların varlığı aktarılacak gün yüzüne çıkartılacaktır. Bununla birlikte bu üç grubun İran devletine karşı muhalif bir tavır takınmalarının arkasında yatan sebepler irdelenecektir.

Daha sonraki başlıkta ise üç farklı grubun ülkeyi terk etme kararı alarak, Türkiye’ye iltica talebinde bulunmalarının arka planında yatan değişik faktörler ele alınacaktır. Hangi grubun hangi zorluklar sonucunda böyle bir karar aldığı, karar alırken ne gibi süreçlerden geçtiği vurgulanacaktır. Farslar, Kürtler ve Bahailer arasındaki değişikliklerin iltica süreçlerini nasıl yönlendirdiği, kimlerin daha kolay bilgiye erişim sağladığı, kimlerin statülerinin İran devleti tarafından daha düşük tanımlandığı makalenin üzerinde duracağı bir başka nokta olacaktır. Ayrıca etnik kökenin, dini aidiyetin ve siyasi bağlantıların karar sürecinde nasıl etkili olduğu da tartışılacaktır. Grupların ülkeyi terk edip etmeme kararının kolayca verilebilir bir durum olmadığı, ülkedeki bütün şartların değerlendirildiği, getirilerin ve götürülerin hesaplandığı tutumlar bu başlık altında aktarılacaktır. Bütün farklılıklara rağmen yine de iltica eden gruplar arasında birtakım benzerliklerin olduğu, bu benzerlikleri doğuran faktörlerin nasıl ortaya çıktığı yazının bu başlık altındaki bir başka konusu olacaktır.

Son kısma gelindiğinde İran’dan ayrılma kararı alan grupların kararlarını gerçeğe dönüştürdüklerinde güzergâh yollarının nereler olduğu konuşulacak ve Türkiye’yi tercih etmelerinin arkasında yatan sebepler analiz edilecektir. Bu anlamda farklı grupların Türkiye’nin coğrafi yakınlığının etkisi ek olarak İran’la sınır şehir olan Van’da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)’nin bulunması, sınırlardan geçişlerin nasıl yapıldığı, yasal statü kazanımlarında nelerin baskın unsur olduğu belirtilecektir. Daha öncesinde Türkiye’ye gelen İranlılar üzerinden bilgiye erişimin kolaylığı, akrabalık ilişkilerinden kaynaklanan tecrübeler, Türkiye’nin İran devletiyle olan ilişkilerinin

belirleyiciliği gibi hususlar Türkiye'nin rota olarak hedef alınmasında ne gibi bir önem arz ettiği konuşulacaktır.

İran'ın Etnik Ve Dini Yapısı

İran İslâm Cumhuriyeti gerek dini açıdan gerekse de konuşulan diller açısından homojen bir yapıya sahip değildir. Devletin resmi dili Farsça olmakla beraber nüfusun %51'ini Farslar oluşturmaktadır. Buna karşılık Azeriler %24'lük, Gilaki ve Mazandaraniler %8'lik, Kürtler %7'lik ve Araplar ise %3'lük oranı kapsamaktadır.¹ Şii İslâm'ın devletin resmi dini olduğu ve yasal düzenin de bu dinin gerekliliklerine göre belirlendiği anayasada vurgulanmaktadır. Bu noktada önemli olan husus İran'da halk dini eğilimlerine göre tanımlanmaktadır ve azınlıklar da anayasada belirtilen resmi dinin müsaade ettiği düzeyde haklara sahip olabilmektedir.² Devlet erkânındaki muhafazakâr İslami elitlerin anayasada böyle bir yapılanmayı tercih etmesi, Şii Farsları ön plana çıkartarak geride kalan kimlikleri yahut azınlıkları dışlayıcı bir siyaset yürütmesine sebep olmaktadır. Fars topluluklarını öne çıkaran bir siyasi tercihin ortaya konulması azınlık ve çoğunluk arasındaki ayrımı büyütmüştür. Yukarıda oranlarıyla belirtilen azınlıklar arasındaki en büyük ortak yargılardan birisi Şiiliği seçen Farsların ayrıcalıklı oldukları, siyasi hayatta etkin rol oynadıkları ve devletin imkânlarından çoğunlukla onların istifade ettikleri yönündedir.³ Bu bilgiler doğrultusunda İran'da bahsi geçen azınlıkların toplumdaki konumları ve devletin bu azınlıklara yaklaşımı konusu üzerine eğilmek Türkiye'ye gelen sığınmacıları anlamada katkı sunacaktır.

İran'da en büyük gayrimüslim topluluğu Bahailer'den oluşmaktadır. Dinsel bir grup olarak Bahailer gerek Şah yönetimi altındaki İran'da gerekse de devrim sonrası İran İslam Cumhuriyeti'nde anayasada azınlık grubu olarak belirtilmemiştir. Anayasada sadece Zerdüş, Musevi ve Hristiyan İranlılar azınlık şeklinde tanımlanmaktadır ve bu durum Bahailerin sosyal hakları ve statüleri hususunda büyük sorunları da beraberinde getirmektedir. Doğumlarının ve evliliklerinin devlet tarafından kaydı tutulmasına rağmen evliliklerin devlet nezdinde herhangi bir yasal geçerliliği olmayışı doğan çocukları da gayrimeşru saymaktadır. Eğitim açısından kendi okullarını açma yetkilerinin olmaması bu dini grubun en sık karşılaştığı problemlerden birisi olmakla birlikte devletin doğan çocukları gayrimeşru kabul etmesi eğitime erişimlerini de kısıtlamaktadır. Ayrıca Bahailerin devlet kademelerine ulaşması, siyasi mekanizmada rol

¹ W. A. Sami, "The Nation and Its Minorities: Ethnicity, Unity and State Policy in Iran", Comparative Studies of South Asia, Africa and Middle East, 20, 2000, s. 18.

² H. Dabashi, Theology of Discontent: The ideological foundation of the Islamic Revolution in Iran, Transaction Publisher, New Jersey, 2005.

³ P. J. Higgins, "Minority-State Relationships in Contemporary Iran", Iranian Studies, 17, 1984, s. 37.

alması engellenmektedir. Dolayısıyla İran vatandaşlarıyla kıyaslandığında Bahailer sosyal ve siyasi haklardan mahrum, ikincil bir statüde konumlanmaktadır.⁴ Ayrımcılık olarak vurgulanabilecek bu durumu İran literatüründe doğrudan inanç meselesiyle bağdaştırmayan, ayrımcılığın Bahailerin hayat tarzlarındaki farklılıktan, Batı'ya karşı takındıkları tavırdan dolayı ortaya çıktığı dile getirilmektedir.⁵ Bahailer İran devleti için seküler tutumları, uluslararası bağlantıları sebebiyle İslami geleneğe karşı bir tehdit unsuru hatta iç düşman olarak algılanmaktadır.

İran'da yaşayan Kürtlerin içinde bulunduğu durum incelendiğinde Bahailere göre devletle olan ilişkileri farklılık arz etmektedir. İran'daki Kürtlerin %75'i Sünni Müslümandır ve nüfus dağılımı içerisinde %7'lik bir paya sahiptir. Bu grubun hem etnik hem dilsel hem de dinsel açıdan İran'daki yapıyla benzerlik taşıması devlet içindeki en tehlikeli ve muhalif azınlık olarak kabul görmelerine neden olmaktadır.⁶ Devlet sınırları içerisinde bağımsız bölgelerden oluşan bir İran modeli talebinde bulundukları için hükümet tarafından tehlikeli azınlık olarak görülmektedir. Bu şekilde görülmelerinde Kürtlerin coğrafi olarak toplu bir biçimde yaşamasının da yanında ülkenin yapısında değişim taleplerinin bulunması önemli bir etkiye sahiptir.⁷ Devrim sonrasında görülen muhafazakâr İslami elitler Sünni Kürtlerin devlet kademesinde yönetime katılmaları için hiçbir çalışma sarf etmemiş ve Kürtlere karşı ayrımcılığa ve ötekileştirmeye yönelik tavırlar kendisini göstermiştir. Bu durumda Kürt milliyetçiliği gittikçe artan bir şekilde etnik temeller üzerine oturmaya başlamıştır.⁸

İran'da İltica Talebinde Bulunan Etnik Grupların Farklılığı

İranlılar uzun sürelerden beri siyasi sürgün koşullarını yaşadığı için aileler arasında mültecilik sıklıkla karşılaşılan bir durum olmuştur. İran'da yaşayan halkların farklı ülkelere yönelmesinin arkasında yatan sebepler rejim muhalifliği ve sığınma arasındaki bağıdır. Başka ülkelere yönelme bir süreklilik gösterse de iltica talebinde bulunanlar arasında homojen yapıdan bahsetmek mümkün görünmemektedir. İran'daki muhalif fikirler tek sesli olmaktan ziyade içerisinde birçok farklı siyasi yelpazeler barındırmaktadır.⁹

⁴ E. Sanasarian, *Religious Minorities in Iran*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000.

⁵ M. Bozorghmehr, "International Ethnicity: Iranians in Los Angeles", *Sociological Perspectives*, 40, 1997, s. 387.

⁶ W. A. Sami, a.g.e.

⁷ P. J. Higgins, a.g.e.

⁸ D. Natali, *The Kurds and the state: Evolving national identity in Iraq, Turkey and Iran*, Syracuse University Press, New York, 2005.

⁹ A. S. Mohammadi ve A. Mohammadi, "Post-revolutionary Iranian exiles: a study in impotence", *Third World Quarterly*, 9, 1987, s. 109.

Türkiye'nin İran'la sınır komşusu olması nedeniyle İran'da ülkeyi terk etmek isteyen bireylerin ilk giriş yaptığı yerlerden birisi Van şehri olmaktadır. Bu nedenle şehirde İranlı sığınmacılar diğer sığınmacılara nispeten en kalabalık gruplardan birisini teşkil etmektedir. Bu anlamda Van'da yaşayan İranlı sığınmacılar politik görüş, dini aidiyet ve etnik köken bazında Bahailer, Farslar ve Kürtler olmak üzere üç grupta ele alınabilmektedir. Her bir gruba ait bireyler muhalif oldukları rejimi farklı bir biçimde adlandırmakta, ülkeyi terk etmelerini değişik sebeplerle açıklamaktadır. Bireyin en temelde İran'daki rejime karşı tutumunu belirleyen ve farklılığı oluşturan unsurlar iktidarla olan ilişkisi, rejim tarafından maruz kaldığı şiddet, ait olduğu dini inanç, etnik köken ve politik görüşler olarak sıralanabilmektedir.¹⁰

Farslar diğer iki grup olan Kürtler ve Bahailer ile kıyaslandığında farklı bir konumda durmaktadır. Rejime olan muhaliflikleri seküler bir zemine dayanmaktadır. Bu insanlar İran devletinin yasama, yürütme ve yargı mekanizmalarını kullanarak rejime karşı olan herkese hayatın hemen hemen her alanında baskıyla hareket ettiği yönünde bir kanıya sahiptir. Çözüm olarak dini referansları yönetimde esas alan rejime karşı seküler ve insan haklarına saygılı bir yapılanmanın oluşmasını hedeflemektedirler. Kimliksel açıdan bakıldığında Farslar siyasi kimliklerini diğer azınlıklardan farklılaştırarak İran'ın ulusal düzeyde bütünleşmesini sağlayacak hedefler üzerinde inşa etmektedir. Aynı zamanda rejime karşı mücadelede herkesi temsil ettiklerini düşünmekte ve diğer azınlıklara göre sorumluluklarının daha fazla olduğuna inanmaktadırlar.¹¹

İran'da yaşayan Kürtlere gelindiğinde ise rejimin kendilerine etnik kimliklerinden dolayı zulmettiği algısı üzerinden bir mücadele oluşturulmaktadır ve bu sebepten mücadelelerini toplumda çoğunluğun birlikte hareket edebileceği projeye bağlı yürütmemektedirler. Devletin kendi kimliklerini reddeden, etkisiz hale getirmeye çalışan bir yapı olduğu algısı İranlı Kürtler arasında yaygın bir durumdur. Kendilerine devlet tarafından siyasal ve fiziksel şiddet uygulandığını belirterek diğer muhalif gruplar arasında en sert tutumla karşılaştıklarını dile getirmektedirler. Devlet şiddetinin yansımalarını hapse giren Kürtlerin aktardıklarından görebilmek mümkündür. Bu durumun da Kürtlerin diğer muhalif gruplara nazaran entelektüel, örgütsel ve teknik açıdan araçlara erişimlerinin kısıtlı olmasıyla açıklanabilmektedir.¹²

¹⁰ Özge Biner, Türkiye'de Mültecilik İltica, Geçicilik ve Yasallık 'Van Uydu Şehir Örneği', İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2016, s. 58.

¹¹ Özge Biner, a.g.e., s. 58-59.

¹² A.g.e., s. 59-60.

Van'da karşılaşılan diğer etnik gruplardan birisi olan Bahailerin durumu Farslardan ve Kürtlerden oldukça farklıdır. Hem devlet hem de toplum nezdinde statüleri dini kimliklerine göre şekil almaktadır. Rejime karşı olan diğer gruplarla kendilerini kıyasladıklarında Bahailer gerek eğitim gerekse de kültürel birikim açısından daha donanımlı olduklarını ileri sürmektedir. Bahailiğin kendilerine bir lütuf olduğunu, önceliklerinin dini inançlarını gereği gibi taşımak olduğunu ve toplumda saygın bir konuma ulaşmanın Bahailiğin talep ettiği bir durum olduğunu sıklıkla vurgulamaktadırlar. Bahailerin ülkeyi terk etme konusunda kolektifliği söz konusudur. Ülkeyi terk etme nedenleri incelendiğinde ise bunun temelinde ülkede istenmeyen yabancı olarak görülmeleri, kendilerini geliştirecek haklardan ve imkânlardan mahrum kalmaları yatmaktadır. Amaçladıkları esas ideoloji İran'da gerçek vatandaş olabilmeleri ve bu hedeflerini yerine getirebilmek için de ekonomik, kültürel ve entelektüel derecelerini mümkün olduğunca geliştirerek saygın yerlere ulaşmayı düşünmektedirler. Ayrıca Bahaileri diğer etnik gruplardan farklılaştıran bir başka unsur siyasi mücadelelerinde itaat etmeyi stratejik bir hamle olarak kabul etmektedirler. Dini inanışlarından dolayı çatışmaya başvurmamaktalar ve siyasi mekanizmalar oluşturarak mücadele etmeyi tercih etmemektedirler. Temel düsturları bireyin kendisini her anlamda geliştirmesi, toplumda söz sahibi olabilecek seviyeye ulaşması ve ait olduğu grubu da daha iyi yerlere getirmesi temel ideolojik referansları olarak özetlenebilir.¹³ Bahailiğin temel fikirleri arasında birliğin sağlanarak dinsel topluluğun sürdürülmesi ve çeşitlilik ile dünya bilincine sahip olması yer almaktadır.¹⁴ Nerede yaşadıkları fark etmeksizin kendi dini gruplarının düzenine uygun bir şekilde kolektif hayat idame ettirebilmektedir.

İran'dan ayrılarak Van'da yaşamaya başlayan bu üç ayrı grup dikkate alındığında Bahailer siyasi faaliyetlerden kendilerini uzak tutmakta, kolektif kimlikleri doğrultusunda topluluklarının devamını, bütünlüğünü ve ilerlemesini sağlamayı amaçlamaktadır. Rejime karşı yürüttüğü mücadeleyi Bahailer oldukça sessiz ve organize bir biçimde kolektif kimlikleri üzerinden yürütmektedir. Fars ve Kürt gruplar ise politik tutum açısından rejime meydan okuyan bir konumda durmaktadır fakat siyasi ideolojileri iki grup arasında büyük farklılıklar barındırmaktadır. Farslar muhalif grup olarak çoğunluğu temsil ettiklerini düşünmekte ve siyasi söylemlerinin herkesi kapsadığını ileri sürmektedir. Kürtler bu hususta etnik kimlik üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kimliklerinin tanınması için verdikleri kişisel mücadeleleri ön plana çıkartırken, bu mücadelenin dışında olanları öteki olarak kabul etmektedir. Her ne kadar üç

¹³ Özge Biner, a.g.e., s. 61-63.

¹⁴ M. Momen, "Baha'i Community of Iran, The Patterns of Exile and Problems of Communication", F. Asghar (der.), Iranian Refugees and Exiles Since Khomeinni içinde, Mazda Publishers, Costa Mesa, California, 1991, s. 21.

grup arasındaki değişik tutumlar bulunsu da her birinin ortak noktası siyasi rejime olan muhaliflikleri ve ülkeden ayrılma düşüncesini gerçeğe dönüştürmeleridir.¹⁵

Ülkeyi Terk Etme Sürecinde Karşılaşılan Durumlar

İran'ı terk etmeyi düşünen bireylerin bu fikirlerinin arkasında ülkedeki yaşamın insanlara neler sunduğu, neleri kısıtladığı, kişilerin politik geçmişleri, ailelerin karşılaştığı olaylar etkili olabilmektedir. Buna mukabil bireylerin ülkeden nasıl ayrılacağını belirleyen unsur ise iktidarla olan ilişkiler şeklinde yansımaktadır.¹⁶ Zaten ülkeden “kaçış” eylemi aslında bireylerin geride bıraktıklarıyla araya koydukları zorunlu mesafedir. Yani başka ülkeye iltica eden insanların diğer göçmen topluluklarından farklılaştığı nokta da ülkelerini terk etme isteğinin şartlar gereği mecburiyetten kaynaklanmasıdır.¹⁷ Kişi iltica talebinde bulunduğu anda vatandaş olduğu devleti bir başka devlete şikâyet ettiği için geldiği ülkeyle ve geri bıraktığı insanlarla fiziksel teması imkânsız hale gelmektedir.¹⁸ Ülkeyi terk etme fikrini kabul edip harekete geçme sürecinde bireyler içinde bulunduğu tüm ihtimallerin muhasebesini yapmakta, karşılaşılabilecekleri bütün senaryoları düşünmekte, harekete geçtikten sonra yaşayacakları en iyi ve en kötü durumları öngörmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla her bireyin kendi iç dünyasında ve sosyal yaşantısında yüz yüze kaldığı durumları da terk etme sürecinde dikkate almak gerekmektedir.¹⁹

Önceki bölümlerde üzerinde durduğumuz üç grubun da ülkeyi terk etme kararını alması ve fiiliyata dökmesi siyasi ve sosyo-kültürel çevreye, kendi iç dünyalarına göre farklılık arz etmektedir. Farslar ve Kürtler bu anlamda birçok benzerliğe sahip olsa da bilinmezliklerle mücadeleleri, iltica sürecinden umulan şeyin ne olduğu konusunda değişik anlamlar yüklemektedir. Bahailer incelendiğinde ise bu grubun ülkeyi terk etmeleri topluluk halinde yapıldığı ve ailelerin artık geleneksel davranışları olarak bilindiği için diğer iki gruba göre ülkeden ayrılma hareketleri epey farklı bir noktada durmaktadır. Hem daha önceki topluluklardan yaşanan tecrübeler hem de ülkeyi terk etmeye yönelik verdikleri karar ve eyleme dökme sürecine entelektüel ve fiziksel açıdan alışkın olma durumları, grubu diğerlerine göre daha öngörülü kılmaktadır. Bu farklılığın Bahai ideolojisiindeki kendini sürekli olarak geliştirme ve topluluklarına faydalı olma fikrinden geldiği de ileri sürülebilir.²⁰ Kendilerinin

¹⁵ Özge Biner, a.g.e., s. 64.

¹⁶ A.g.e., s. 65.

¹⁷ B. N. Stein, “The Refugee Experience: Defining the Parameters of a Field of Study”, International Migration Review, 15, 1981, s. 130.

¹⁸ Özge Biner, a.g.e., s. 65.

¹⁹ K. Koser, “Information and refugee migration: The case of Mozambicans in Malawi”, Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 87, 1996, s. 407.

²⁰ Özge Biner, a.g.e., s. 66.

öngörülü olduklarına dair durumlar mültecilik dönemindeki her adımda karşılaşılan bir husus olmaktadır. Bahailer ülkenin ne zaman, hangi yaş aralığında terk edileceğini aile bireyleri arasında kararlaştırmaktadır ve oldukça planlı bir şekilde hareket etmektedir. Ülkeden ayrılırken devlet engeliyle karşılaşma olasılığını minimum noktaya indirmekte gayret göstermektedirler. Öte yandan Bahai inancına mensup bazı bireyler ülkeyi terk ettiklerinde İran devletinin bundan memnun olduğunu düşünmektedir.²¹

Farslar ve Kürtler, Bahailerin planlı ve tecrübeli ayrılma sürecinin aksine beklenmedik bir anda ülkeyi terk etmek zorunda kalmaktadır. Bu iki gruba mensup bireylerin söylemlerinden ülkeden ayrılmalarında neyin etkili olduğunu anlamak daha kolay hale gelmektedir. Gizli bir şekilde yürütülen siyasi faaliyetlerin hiç umulmadık bir zamanda devlet tarafından fark edilmesi sonucunda ülkeden ayrılma kararı almaktadırlar. Fark edilmelerini muhtemel tehlike olarak bilen, buna karşı önlemler almaya çalışan fakat bu anın ne zaman geleceği konusundaki bilinmezlik ülkeyi terk etme süreçlerini biçimlendirmektedir. Yani aslında siyasi çalışmalar içinde bulunan herkesin tehlikeyle karşı karşıya olduğu herkes tarafından bilinen bir durumdur. Asıl soru işareti devletin kendilerini ne zaman fark edeceği ve fark edildiklerinde ülkeyi nasıl terk edecekleri üzerinedir.²² Bu süreçle karşı karşıya kalanların anlattıklarına dikkat edildiğinde mümkün olduğunca az kişiyle temas halinde olmak en önemli davranışlardan birisidir. Ülke sınırlarının dışına çıkıncaya kadar ülke içindeki hareketliliğin ve iletişimin en aza indirgenmesi bireylerin stratejileri arasında yer almaktadır.²³

Her ne kadar sürekli ülkeden ayrılmak üzerine konuşulsa da bu gruplar arasında ülkeyi terk etme fikri bireylerin her halükarda doğru olduğuna inandığı, haklılığa sahip olduğu ve kolayca kabullenebildiği bir durum olmaktan uzaktır. Özellikle de siyasi faaliyetler içerisinde bulunan kişiler başka ülkeye doğru yönelişi korkaklık olarak görebilmektedir. Devletin insanlar üzerinde uygulayacağı fiziksel şiddete rağmen ülkeyi terk etmeyerek mücadele etmeyi daha doğru bulduklarına dair inanç taşımaktadırlar. Ayrıca siyasi mücadelede aktif olarak bulunan bireyler bunu sadece güvenlik açısından düşünmezler. Hem kendilerine yükledikleri kişisel anlamı hem de etrafında kendilerine saygı gösteren insanların hislerini kaybetme endişesi açısından da ülkeyi terk etme kararını yeniden düşünmek zorunda kalmaktadırlar. Bu nedenle karar alma süreci oldukça kompleks, girift ve içinde çok çeşitli dinamiklerin olduğu bir durumdur. Bütün ihtimallerin göz önünde bulundurulmaya çalışıldığı ve bu ihtimallerin

²¹ A.g.e., s. 66-67.

²² Özge Biner, a.g.e., s. 68.

²³ A.g.e., s. 69.

sonuçlarının muhasebesinin yapıldığı zor bir dönemdir. Bireyin bu süreçte cevaplamaya çalıştığı soru ise hangi koşullarda, hangi kararı aldığında devletin kendisini maruz bırakacağı bedelden daha az bedel ödeyeceğidir.²⁴ Fakat götürüler ve getiriler kıyaslandığında götürüler daha fazla olmasına rağmen bireyin ülkeyi terk etme kararı alması kalma seçeneğini artık düşünmediğini göstermektedir.²⁵ Üzerinde durulması gereken husus şudur ki kişinin politik eğilimleri ülkeyi terk etme kararını almada oldukça etkili olmaktadır. Birtakım insanlar ülkeyi terk etmenin kendi amaçları için daha tercih edilebilir olduğunu düşünürken başka bireyler böyle bir kararın rejimin işini kolaylaştırdığını, yollarındaki engelleri kaldırdığını düşünmektedir.²⁶

Kişinin ülkeyi siyasi bağlantılarını kullanarak terk ettiği durumlarda süreç diğer koşullara göre daha kolay gerçekleşiyor. Bu bağlantılar aracılığıyla gerek maddi gerekse de lojistik destek açısından ülkeyi terk etme kararı alanlara avantaj sağlamaktadır. Fakat bunun karşılığı olarak da siyasi örgütler yardım yapılan bireylerden kendi yapılanmalarında aktif rol oynamalarını talep edebilmektedir.²⁷ Ülkeyi terk etme kararının tamamen siyasal tercihlerden dolayı kaynaklandığını söylemek mümkün değildir. Zira Bahailer ülkede sosyal özgürlüğünü yaşayabilecek bir alan bulamadıklarını düşündükleri için böyle bir alan oluşturmak için ülkeyi terk etmektedir. Yani ülkede kalarak faydasız bir özne olmak yerine daha aktif olabilecekleri, kendilerini geliştirebilecekleri, belirli bir statüye sahip olabilecekleri bir toplumda yaşamayı tercih etmektedir.²⁸

Ülkeyi terk etme kararını almadaki en büyük zorluk alınan kararla başa edebilme durumudur. Ülkeyi terk etme kararı alan her grup kendisine değişik sorumluluklar yüklemekte ve kendisini suçlu hissetmektedir. Farslar İran'da çoğunluğu oluşturan topluma karşı, Bahailer geride bıraktıkları dini topluluklarına, Kürtler ise siyasi mücadelenin içerisinde bulunan arkadaşlarına karşı yükümlülük duymaktadır.²⁹ Tüm bunlardan hareketle ülkeyi terk etme kararının bireylerin devleti nasıl tanımladığı ve rejime karşı mücadele biçiminin nasıl yapılandığıyla sıkı sıkıya ilişki içerisinde olduğu fark edilmektedir. Bu sebepten mültecilik deneyiminin olduğu süreç insanların geçmişte neler yaşadıkları, hangi kökene ait oldukları, dini inançlarının neler olduğu,

²⁴ A.g.e., s. 69-71.

²⁵ A. H. Richmond, "Sociological Theories of International Migration: The Case of Refugees", Current Sociology, 36, 1988, s. 17.

²⁶ Özge Biner, a.g.e., s. 72.

²⁷ A.g.e., s. 73.

²⁸ M. Agha, "The Biographical Significance of Flight and Exile", Comparative Studies of South Asia, Africa and Middle East, 20, 2000, s. 169.

²⁹ Özge Biner, a.g.e., s. 75.

siyasal ve sosyal eğilimlerinin ne yönde ağır bastığı gibi sorularla değişkenlik gösterebilmektedir.³⁰ Ülkeden ayrılma düşüncesi gerçeğe dönüştüğünde Türkiye'nin ilk akla gelen hatta en önce sığınılan ülke olmasının sebeplerini incelemek bu insanları anlamakta oldukça faydalı olacaktır.

İranlı Sığınmacıların Türkiye'yi Tercih Nedenleri

Birey ülkeyi terk etme kararı aldığı anda, Türkiye gidilebilecek ve sonrası için beklenilecek ilk ülke olarak düşünülmektedir. Türkiye'nin İranlı sığınmacılar için ilk iltica ülkesi olmasının arkasında birtakım nedenler yatmaktadır. Birinci unsur kuşkusuz İran'la olan coğrafi yakınlıktır. Bilhassa tehlikeli durumlarda ülkeyi terk etmek tek çözüm olarak görülüyorsa coğrafi mesafeler bunun maliyetini ve fiziksel koşullarını belirleyen husus olarak karşımıza çıkıyor. İkinci belirleyici ise İranlıların aile geçmişlerinden dolayı Türkiye'de mülteci olma tecrübesine sahip olmaları ve Türkiye'de gerek akrabalık ağları gerekse de sosyal ağlar vasıtasıyla ulaştıkları bilgilerin büyük bir etkisi vardır. Dolayısıyla burada sığınmacılar için bilgiye erişme ve sahip olma, bilginin yayılması ve bireyler arasında değerlendirmeye tabi tutulması, ülkeden ne zaman ve hangi yollar izlenerek ayrılacağı en temel meseleleri oluşturmaktadır.³¹

İranlı sığınmacıların ilk olarak Türkiye'ye yönelme konusunda ortak tutumları olsa da her bir grup nereye, ne zaman ve nasıl gideceği konusunda farklı kararlar alabilmektedir. Alınan kararlar üzerindeki değişik tutumlar ise sığınmacıların etnik kökenlerine, siyasi görüşlerine ve dini inançlarına göre şekillenmektedir.³² Bahailer, Kürtler ve Farslar kıyaslandığında Kürtler dışında kalan iki grup ülkeden ayrılma kararını uygulamaya koyduklarında hangi aşamalarda ne yapması gerektiğini daha önce bu sürecin deneyimini yaşayan aile yakınlarından öğrenebilmektedir. Dolayısıyla bilgi oldukça kısıtlı fakat güvenilir bir alandan gelmektedir. Ayrıca Bahailerin ve Farsların ulaşmak istedikleri bilgiler genellikle sığındıkları ülkenin yasal koşulları ve orada geçirecekleri zamanı öngörme çabaları üzerinedir. İstisnai olarak bahsedilen bu gruplar içerisinde daha önce böyle bir tecrübe edinmiş aile yakınları olmayan, herhangi bir bağlantısı bulunmayan bireyler de vardır.³³

³⁰ A.g.e., s. 78.

³¹ K. Koser, "Information and refugee migration: The case of Mozambicans in Malawi", Tijdschrift voor Economische en Sociale Geographie, 87, 1996, s. 407.

³² Özge Biner, a.g.e., s. 79.

³³ A.g.e., s. 80.

İranlı Kürtler ele alındığında ise diğer iki gruba göre daha farklı durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bilgiye erişimleri yalnızca arkadaşlar veya aile yakınları kanalıyla oluşmamakta; siyasi bağlantılar, kaçakçılar ve enformel kaynaklar üzerinden de sağlanabilmektedir. İranlı Kürtlerin Türkiye'yi tercih etme nedenleri arasında çok büyük bir role sahip olan durum kendilerini güvende hissetme meselesi üzerinedir. Gidilen ülkede Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ofisinin bulunması ve ülkenin İran Devleti'yle siyasi ilişkilerinin nasıl olduğu da önemli belirleyiciler arasında yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında İran ve Azerbaycan arasındaki siyasi ilişkilerin yakın olması, Kuzey Irak'a yönelen Kürtlere karşı İran'ın tutumu ve giden Kürtlerin İran'da kalan ailelerine devletin olumsuz yaklaşımı gibi dinamikler bu iki ülkeyi tercih listesinden çıkarmaktadır. Bu faktörler üzerine Türkiye'nin coğrafi olarak yakınlığı, iltica başvurusunda erişimin nispeten kolaylığı ve diğer ülkelere görece daha güvenli bir yer olması da eklenince Türkiye'nin tercih edilebilirliği artmaktadır.³⁴

Bütün bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'nin tercih edilen ilk ülke olması bireylerin sığınmacı olarak birçok deneyimi ilk kez yaşaması anlamına geliyor. İran'dan ayrılırken belirlenen yol güzergâhı, sınırın nasıl geçileceği kişilerin aile geçmişine, etnik kökenine, siyasi ağlarına göre farklılık arz etmektedir. İranlı Kürtler ülkeyi terk ederken kaçakçı ağını en yoğun ve etkili bir şekilde kullanan grup olarak karşımıza çıkıyor. Büyük bir bölümü ülkeye düzensiz yollarla giriş sağlamakta, siyasi mücadele edilen dönemde sağladıkları ağları ve deneyimleri kullanmaktadır. Bahailer istisnaları olmakla birlikte genellikle ülkeye yasal yollarla giriş sağlamaktadır. Farsların durumu ise ülkeden nasıl ayrıldıklarıyla doğrudan ilişkilidir. Siyasi eylemlerini yürütürken bir anda tehlikeyle karşılaşanlar ülkeden ayrılırken pasaport sürecini es geçerek yasadışı yolları kullanarak Türkiye'ye gelmektedir. Fakat tehlikeyi önceden sezenlerin hazırlık yapma imkânları olduğundan ülkeye yasal yollarla giriş yapmaları mümkün hale geliyor.³⁵

Son olarak Türkiye'ye sığınan İranlılar iltica başvurusu sürecinde önemli bir farkındalığa sahip olsalar dahi yasal prosedür hakkında, Türkiye'deki sosyo-ekonomik hayat konusunda yeterli veriye sahip değiller. Türkiye'de kendilerini ilgilendiren ilticayla alakalı konularda bilgilere ancak sürecin içerisine dâhil olduklarında ulaşabiliyorlar. Yani yasal ilerleyişin nasıl olduğu, mekanizmalarının neler olduğu, statü ve statüsüzlüğün beraberinde ne getirdiği yönündeki bilgileri Türkiye'deki resmi kurumlara başvurdıkları andan itibaren öğreniyorlar. Siyasi

³⁴ Özge Biner, a.g.e., s. 80-81.

³⁵ A.g.e., s. 82-83.

bağlantılar, etnik kökenler ve dini aidiyetler bu süreçte önemini bir kez daha göstermektedir. Zira ait olunan gruba göre stratejiler belirlenmekte ve buna göre bir yol izlenmektedir. Yasallığa ulaşabilmek için kimi zaman kolektif hareket ediliyor kimi zamansa bireysel başvurular yapılıyor.³⁶

Sonuç

İran devleti içerisinde çok kültürlü, farklı etnik kökenleri ve dini aidiyetleri içerisinde bulunduran bir yapıya sahiptir. Devletin yönetim biçiminde İslami esasları önceliğine alması ve bazı hususlarda ayrımcı politikalar izlemesi hem ülkede çoğunluğu oluşturan birtakım Farslar hem de azınlık konumunda bulunan Kürtler ve Bahailer açısından olumsuz durum teşkil etmektedir. Farslar bu anlamda seküler bir yönetim modeli istedikleri için rejimle siyasi mücadele içerisine girmektedir. Kendilerinin İran'da çoğunluğu oluşturmaları ulusal bütünlüğü sağlamalarını düşündürmekte ve böyle bir projenin de seküler sisteme dönülerek yapılacağı fikrini ortaya atmaktadır. Buna karşılık Bahailer ülkede dini aidiyetlerinden dolayı birçok sosyal ve politik haklardan mahrum bulunmaktadır. Özellikle eğitim ve sivil haklar konusunda diğer vatandaşlarla kıyaslandığında çok sıkıntılı bir konumda durmaktadırlar. Kürtler dikkate alındığında ise siyasi taleplerinden dolayı İran devleti bu azınlığa tehlikeli unsur olarak yaklaşmakta ve siyasi faaliyetlerini ülkenin bütünlüğüne aykırı bulmaktadır. Dolayısıyla birçok yerlere erişimleri kısıtlanmaktadır.

Her üç grubun içinde bulunduğu farklı durumlar dikkate alındığında ortak yönleri ülkedeki iktidardan memnun olmayıp başka ülkeye iltica talebinde bulunmalarıdır. Bu kararın alındığı ana kadarki süreç çok kolay olmamaktadır. Özellikle siyasi mücadelede bulunanlar ülkeden kaçışı kendi saygınlıkları için iyi görmemekte, ülkeden ayrılmalarının siyasi iktidarın işini kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Fakat bu gruplar için İran'da yaşamak katlanılmaz bir boyuta ulaştığında, hayati tehlikeler doğurduğunda ülkeyi terk etmek de kaçınılmaz bir hale gelmektedir. Burada her bir grubun ülkeyi terk etme sürecindeki farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Bahailer çok sık göç etme tecrübesine sahip oldukları ve belirli bir noktadan sonra göç edeceklerini bildikleri için bu anlamda ailelerin yaşanmışlıklarından istifade edilir. Farslar ve Kürtler ise siyasi mücadelede bulunan gruplardan olduğu için siyasi bağlantılarını göç sırasında kullanmaktadır. Gerek akrabalık bağları gerekse de siyasi ağlar ülkeyi terk etme sürecinde kolaylık sağlayan faktörler olarak ortaya çıkmaktadır.

³⁶ Özge Biner, a.g.e., s. 83.

Ülkeyi terk etme kararını fiiliyata döken bireylerin iltica talebinde bulundukları ülkenin Türkiye olması anlaşılabilir bir durumdur. İran'ın etrafındaki ülkeler dikkate alındığında sığınmacı olarak yaşanabilecek en güvenilir ülkenin Türkiye olması dikkat çekmektedir. Özellikle İran'la olan coğrafi yakınlığı, iltica talebinde bulunanların Türkiye'deki aile bağları Türkiye'yi tercih edilen ülke konumuna getirmektedir. Farslar, Bahailer ve Kürtler kıyaslandığında Bahailer ve Farslar bu konuda aile bağlarını çok sık kullanmaktadır ve bilgiye erişimleri daha kolay olmaktadır. Dolayısıyla iltica edilen ülkede nasıl yasal olunacağını bu iki grup daha iyi takip edebilmektedir. Kürtler ülkeye genellikle kaçakçılar aracılığıyla düzensiz göçle girdikleri için ve ülkede yeterli bağlara sahip olamadığı için yasal olma sürecinde sıkıntılarla karşı karşıya kalmaktadır. Van ilçesi bu anlamda İran'dan Türkiye'ye geçişi sağlayan sınıra sahip olmasından ve aynı zamanda BMMYK'nın ofisinin bu ilçede bulunmasından ötürü bahsedilen her üç gruba mensup kişileri burada görmek mümkün hale gelmektedir.

Sonuç olarak Türkiye'de yaşayan İranlı sığınmacıların yapısı dikkate alındığında homojen bir gruptan bahsetmek mümkün değildir. Çok kültürlü, farklı dini ve etnik kimliklere sahip kişiler bulunmaktadır ve her birinin sosyo-ekonomik durumları ve siyasi yönelimleri farklılık arz etmektedir. Ayrıca ülkede yasal bir statüye sahip olmaları için de her grup bilgiye erişim konusunda aynı farkındalık düzeyine sahip değildir. Dolayısıyla burada gerek BMMYK ofisine gerek yerel yöneticilere gerekse de bölgede sığınmacılarla ilgilenen sivil toplum kuruluşlarına büyük bir iş düşmektedir. Yasal bir statüye sahip olabilmek için nelerin yapılacağı ve hangi yolların takip edilmesi gerektiği bu kurumlar aracılığıyla sağlanmalıdır.

Kaynakça

AGHA, M., "The Biographical Significance of Flight and Exile", **Comparative Studies of South Asia, Africa and Middle East**, 20, 2000.

BİNER, Ö., **Türkiye'de Mültecilik İltica, Geçicilik ve Yasallık 'Van Uydu Şehir Örneği'**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2016.

BOZORGHMEHR, M., "International Ethnicity: Iranians in Los Angeles", **Sociological Perspectives**, 40, 1997.

DABASHI, H., **Theology of Discontent: The ideological foundation of the Islamic Revolution in Iran**, Transaction Publisher, New Jersey, 2005.

HIGGINS, P. J., “Minority-State Relationships in Contemporary Iran”, **Iranian Studies**, 17, 1984.

KOSER K., “Information and refugee migration: The case of Mozambicans in Malawi”, **Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie**, 87, 1996.

MOHAMMADI, A. S. ve Mohammadi A., “Post-revolutionary Iranian exiles: a study in impotence”, **Third World Quarterly**, 9, 1987.

MOMEN, M., “Baha’i Community of Iran, The Patterns of Exile and Problems of Communication”, F. Asghar (der.), **Iranian Refugees and Exiles Since Khomeinni içinde**, Mazda Publishers, Costa Mesa, California, 1991.

NATALI, D., **The Kurds and the state: Evolving national identity in Iraq, Turkey and Iran**, Syracuse University Press, New York, 2005.

RICHMOND, A. H., “Sociological Theories of International Migration: The Case of Refugees”, **Current Sociology**, 36, 1988.

SAMI, W. A., “The Nation and Its Minorities: Ethnicity, Unity and State Policy in Iran”, **Comparative Studies of South Asia, Africa and Middle East**, 20, 2000.

SANASARIAN, E., **Religious Minorities in Iran**, Cambridge University Press, Cambridge, 2000.

STEIN, B. N., “The Refugee Experience: Defining the Parameters of a Field of Study”, **International Migration Review**, 15, 1981.

ORDU
25-26 NİSAN 2020